

International Congress on Economics, Management and Business Studies

Hosted Online from New York, USA

Date: 23rd March, 2026

Website: <https://econferencia.com>

INSULIN REZISTENTLIGI VA SURUNKALI GEPATIT PATOGENEZIDAGI O‘RNI

Izzatillayeva Yulduzxon Firuzbek qizi,
Jalolov Nozimjon Nodir o‘g‘li,
Hayitov Maqsud Samadovich
Toshkent Davlat Tibbiyot Universiteti

Kirish

Surunkali jigar kasalliklari global sog‘liqni saqlash tizimida muhim epidemiologik muammo hisoblanadi. Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti (JSST) ma‘lumotlariga ko‘ra, jigar sirrozi va boshqa surunkali jigar kasalliklari har yili 1,3 milliondan ortiq o‘lim holatlariga sabab bo‘ladi. Virusli gepatitlar, metabolik sindrom va noto‘g‘ri ovqatlanish jigar patologiyalarining asosiy etiologik omillari sifatida qaraladi.

So‘nggi yillarda gepatologiya sohasida olib borilgan ilmiy tadqiqotlar surunkali gepatitning patogenezida metabolik omillarning, xususan insulin rezistentligining, muhim rol o‘ynashini ko‘rsatmoqda. Insulin rezistentligi – bu periferik to‘qimalarning insulin ta‘siriga sezgirligining pasayishi bilan tavsiflanadigan metabolik buzilish bo‘lib, u 2-tur qandli diabet, semizlik va metabolik sindrom bilan chambarchas bog‘liq.

Klinik kuzatuvlar shuni ko‘rsatadiki, insulin rezistentligi nafaqat metabolik jigar kasalliklarida, balki virusli gepatitlarda ham jigar fibrozining tezlashishiga olib keladi. Bir qator tadqiqotlarda insulin rezistentligi mavjud bo‘lgan bemorlarda jigar fibrozining rivojlanish xavfi 2–3 barobar yuqori ekani aniqlangan.

Tadqiqot maqsadi. Insulin rezistentligining surunkali gepatit patogenezidagi rolini zamonaviy ilmiy adabiyotlar asosida tahlil qilish hamda ushbu metabolik buzilishning jigar fibrozining rivojlanishiga ta‘sir mexanizmlarini baholash.

International Congress on Economics, Management and Business Studies

Hosted Online from New York, USA

Date: 23rd March, 2026

Website: <https://econferencia.com>

Material va usullar. Mazkur tadqiqot ilmiy adabiyotlar sharhi usulida olib borildi. Tadqiqot davomida xalqaro ilmiy ma'lumotlar bazalarida chop etilgan ilmiy maqolalar tahlil qilindi. Asosiy manbalar sifatida PubMed, Scopus, Web of Science, ScienceDirect hamda yetakchi hepatologiya jurnallarida chop etilgan ilmiy ishlar o'rganildi. Tahlil uchun 2015–2024 yillar oralig'ida chop etilgan klinik tadqiqotlar, sistematik sharhlar va metaanalizlar tanlab olindi.

Natijalar va muhokama. Insulin rezistentligi metabolik sindromning markaziy komponentlaridan biri hisoblanadi. Ushbu holatda insulin retseptorlari orqali signal uzatilishi buziladi, natijada glyukoza utilizatsiyasi kamayadi va lipid almashinuvi izdan chiqadi. Gepatotsitlarda triglitseridlar to'planishi ortadi hamda jigar steatozi rivojlanadi.

Insulin signalizatsiyasi insulin retseptori, insulin retseptor substratlari va PI3K/AKT signal yo'li orqali amalga oshadi. Insulin rezistentligi rivojlanganda ushbu signal tizimi faoliyati buziladi. Natijada hepatotsitlarda lipogenez kuchayadi va yog' kislotalarining oksidlanishi kamayadi. Bu esa jigar to'qimasida lipidlarning ortiqcha to'planishiga olib keladi.

Metabolik buzilishlar oksidativ stress rivojlanishiga ham sabab bo'ladi. Gepatotsitlarda reaktiv kislorod shakllari hosil bo'lishi kuchayadi, bu esa hujayra membranalari va mitoxondriyalarga zarar yetkazadi. Oksidativ stress yallig'lanish mediatorlari ishlab chiqarilishini rag'batlantiradi va jigar to'qimasida surunkali yallig'lanish jarayonining rivojlanishiga olib keladi.

Shuningdek, insulin rezistentligi gepatik yulduzsimon hujayralarning faollashuviga sabab bo'ladi. Ushbu hujayralar kollagen va boshqa ekstrasellyulyar matriks komponentlarini ishlab chiqaradi. Natijada jigar fibrozining rivojlanishi kuzatiladi.

International Congress on Economics, Management and Business Studies

Hosted Online from New York, USA

Date: 23rd March, 2026

Website: <https://econferencia.com>

Epidemiologik tadqiqotlar metabolik omillarning jigar kasalliklari rivojlanishidagi rolini tasdiqlaydi. Turli populyatsion tadqiqotlarga ko‘ra, metabolik sindrom mavjud bemorlarning katta qismida jigar steatozi aniqlanadi. Shuningdek, insulin rezistentligi mavjud bemorlarda jigar fibrozining rivojlanish xavfi bir necha barobar yuqori ekanligi aniqlangan.

Surunkali gepatitda metabolik omillar roli. Ko‘plab tadqiqotlar insulin rezistentligi surunkali gepatit progressiyasida muhim rol o‘ynashini ko‘rsatadi.

Metabolik omil	Jigar fibroz rivojlanish xavfi
Insulin rezistentligi	2–3 baravar
Abdominal semirish	2 baravar
2-tur qandli diabet	3–4 baravar

Shuningdek, virusli gepatit C bilan og‘rigan bemorlarning 40–60 % ida insulin rezistentligi aniqlangan.

Surunkali gepatit patogenezini faqat virusli yoki immunologik omillar bilan izohlash yetarli emas. Zamonaviy gepatologiya nuqtai nazaridan jigar kasalliklari metabolik omillar bilan chambarchas bog‘liq kompleks patologiya sifatida qaralmoqda.

Insulin rezistentligi jigar kasalliklari rivojlanishida markaziy patogenetik bo‘g‘inlardan biri hisoblanadi. Insulin signalizatsiyasining buzilishi gepatotsitlarda lipid almashinuvining izdan chiqishiga olib keladi. Natijada oksidativ stress kuchayadi, yallig‘lanish mediatorlari ishlab chiqarilishi ortadi va fibrogenez jarayonlari faollashadi.

Klinik tadqiqotlar insulin rezistentligi mavjud bemorlarda jigar fibrozining tezroq rivojlanishini ko‘rsatmoqda. Bundan tashqari, insulin rezistentligi antiviral terapiya samaradorligiga ham salbiy ta‘sir ko‘rsatishi mumkin. Shu sababli

International Congress on Economics, Management and Business Studies

Hosted Online from New York, USA

Date: 23rd March, 2026

Website: <https://econferencia.com>

zamonaviy davolash strategiyalarida metabolik buzilishlarni korreksiya qilish muhim terapevtik yo‘nalish sifatida qaralmoqda.

Xulosa

Insulin rezistentligi surunkali gepatit patogenezida muhim metabolik omil hisoblanadi. Insulin signalizatsiyasi buzilishi gepatotsitlarda lipid almashinuvining izdan chiqishiga va jigar steatozining rivojlanishiga olib keladi. Metabolik buzilishlar oksidativ stress va yallig‘lanish jarayonlarini faollashtirib, jigar fibrozining rivojlanishiga sharoit yaratadi.

Epidemiologik tadqiqotlar insulin rezistentligi mavjud bemorlarda jigar fibrozining rivojlanish xavfi sezilarli darajada yuqori ekanligini ko‘rsatadi. Shu sababli surunkali gepatitni davolash va profilaktika qilishda metabolik omillarni nazorat qilish muhim ahamiyatga ega.